

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION

Bryssel den 31.01.2001
KOM(2001) 59 final

RAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN

KONKRETA FRAMTIDSMÅL FÖR UTBILDNINGSSYSTEMEN

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning.....	3
1. Medlemsstaternas synpunkter	3
<i>-Deras viktigaste angelägenheter.....</i>	4
<i>-Och verksamhet på EU-nivå.....</i>	5
2 Föreslagna konkreta framtidsmål.....	5
<i>- Att höja nivån på lärandet i Europa</i>	6
<i>- Att göra tillträdet till lärandet lättare och sprida ut det över livets alla skeden.....</i>	7
<i>- Att uppdatera definitionen av grundläggande färdigheter för kunskapssamhället ...</i>	8
<i>- Att öppna allmän och yrkesinriktad utbildning mot närmiljön, Europa och världen i övrigt.....</i>	10
<i>- Att utnyttja resurser på bästa sätt.....</i>	12
<i>- Att utveckla ett nytt partnerskap med skolor</i>	13
3. Den "öppna metoden för samordning" som föreslogs i Lissabon.....	14
Slutsatser	15
Sammanfattning och kommentarer	16
Bilagor.....	17

RAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN

KONKRETA FRAMTIDSMÅL FÖR UTBILDNINGSSYSTEMEN

INLEDNING

1. Vid Europeiska rådets möte i Lissabon i mars 2000 uppmanades rådet (utbildning) "att allmänt dryfta konkreta framtida mål för utbildningssystemen med fokusering på gemensamma intressen och prioriteringar och respekt för den nationella mångfalden i syfte att bidra till Luxemburgprocessen och Cardiffprocessen och kunna lägga fram en mer omfattande rapport inför Europeiska rådet under våren 2001"¹. Vid sitt möte i juni 2000 uppmanade rådet (utbildning) kommissionen att utarbeta ett utkast till rapport. Kommissionen anmodade medlemsstaterna att bidra till detta genom att besvara en enkät om hur de hade följt upp slutsatserna från Lissabon vad gällde utbildning i allmänhet, och hur de i synnerhet uppfattade de konkreta framtidsmålen för utbildningssystemen. Den 9 november 2000 lade kommissionen fram ett diskussionsunderlag för rådet (utbildning), som byggde på en egen analys och på pågående debatt och forskning inom utbildning (vid den tidpunkten var ännu inte medlemsstaternas bidrag fullständiga). I detta utkast till rapport beaktas inte bara medlemsstaternas bidrag utan även det ursprungliga dokumentet och rådets diskussion vid det tillfället. Rapporten utgör en inledning till diskussionen i rådet (utbildning) den 12 februari. Vid det mötet bör rapporten till Europeiska rådets möte i Stockholm antas, enligt vad som bekräftades vid Europeiska rådets möte i Nice den 7-9 december 2000².
2. I denna rapport behandlas inte bara själva utbildningssystemen, utan även yrkesutbildning. Kommissionen anser att uppdraget från Europeiska rådets möte i Lissabon endast kan tolkas på detta sätt. Rapporten inleds (del 1) med en kort analys av dels de viktigaste inslagen i medlemsstaternas svar på kommissionens enkät, dels av arbetet på EU-nivå. Vidare föreslås det (del 2) ett antal konkreta mål som skulle kunna utgöra grunden för en gemensam arbetsplan om vilken man bör enas i rådet. Slutligen (del 3) innehåller rapporten förslag till genomförandet av arbetsplanen inom ramen för den "öppna metod för samordning"³ inom utbildning som föreslogs vid Europeiska rådets möten i Lissabon och Feira⁴.

1. MEDLEMSSTATERNAS SYNPUNKTER

3. Medlemsstaternas bidrag⁵ är av varierande slag, men de innehåller ett antal gemensamma frågor vad gäller framtiden och vad utbildningssystemen måste bidra med om man skall uppnå målet från Lissabon-mötet, nämligen att Europa skall bli *"världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi, med möjlighet till hållbar ekonomisk tillväxt med fler och bättre arbetstillfällen och en*

¹ Ordförandeskapets slutsatser, punkt 27

² Ordförandeskapets slutsatser, punkt 34

³ Ordförandeskapets slutsatser, punkt 37-38

⁴ Ordförandeskapets slutsatser, punkt 38

⁵ Texterna till medlemsstaternas bidrag finns på (*Europa web site address*)

högre grad av social sammanhållning”, och även de mer allmänna mål som samhället förväntar sig att utbildningen ska ha. I bidragen återspeglas även det allt snabbare tempot av förändringar i samhället och i näringslivet, samt inverkan av den ökande europeiska integrationen. Sammanfattningsvis anser medlemsstaterna att utbildningen ska bidra till tre huvudmål, nämligen den enskildes utveckling, som låter individen förverkliga sina möjligheter och leva ett lyckligt och givande liv; samhällets utveckling, särskilt genom att man minskar klyftor och ojämlikheter mellan enskilda eller grupper samt näringslivets utveckling, genom att man ser till att de färdigheter som finns på arbetsmarknaden motsvarar företagens och arbetsgivarnas behov. Detta bör ske genom en strategi för livslångt lärande i vilken man bortser från de sedvanliga gränserna mellan de olika delarna av formell och informell utbildning, såväl allmän som yrkesinriktad.

... DERAS VIKTIGASTE ANGELÄGENHETER ...

4. Följande fem punkter återspeglar vad medlemsstaterna är mest angelägna om:

4.1. Kvalitet

Alla medlemsstater anser att man måste förbättra kvaliteten på systemen för allmän och yrkesinriktad utbildning. Detta gäller kvalitet på inläringen för såväl unga som vuxna, kvaliteten i undervisningen, vilket har följder för grundläggande lärarutbildning samt fortbildning och stöd till lärare och utbildare som arbetar med mindre gynnade grupper eller med vuxna, samt kvalitet på tillgängliga läromedel.

4.2. Tillgång

Medlemsstaterna anser att man måste förbättra tillträdet till lärande under livets alla skeden, och i många fall nämns en särskild strategi för utveckling av livslångt lärande. De betonar också den roll som utbildningssystemen bör spela för utvecklingen av social sammanhållning och för att få personer med svårigheter eller från minoriteter att delta i utbildning, så att dessa fullt ut kan medverka i samhället. I detta sammanhang nämner flera medlemsstater att lärandet måste bli mer attraktivt och bättre motsvara inlärares speciella behov och omständigheter.

4.3. Innehåll

Alla medlemsstater anser att man bör se över de grundläggande färdigheter som ungdomar ska ha innan de lämnar skolan eller yrkesutbildningen, och att informations- och kommunikationsteknik måste ingå i dessa färdigheter. Somliga medlemsstater betonar också behovet av en framtidssyn på grundläggande färdigheter, det vill säga att det ska finnas en kontinuerlig anpassning av hur de definieras och hur de lärs ut, och att utbudet av ämnen ska vara så breddat som möjligt.

Flera medlemsstater betonar utbildningens betydelse för att förmedla samhällets värderingar, nämligen demokrati, medborgarskap och gemenskap, även om detta också finns med i de kommentarer som alla medlemsstater framför om utbildningens roll allmänt sett.

4.4. Öppenhet

De flesta medlemsstater betonar att skolor, utbildningscentrum och universitet måste öppna sig mot världen genom att utöka sina kontakter med närmiljön (särskilt med

företag och arbetsgivare, så att utbildningsanstalterna bättre inser arbetsgivarnas behov och bidrar till att eleverna i större utsträckning blir anställbara), och genom att inta en mer öppen inställning gentemot andra länder, såväl i Europa som i världen i övrigt (till exempel genom språkundervisning och utbytesverksamhet).

4.5. **Effektivitet**

Medlemsstaterna meddelar att de har ökat sina investeringar i mänskliga resurser (enligt vad som föreslås i slutsatserna från Lissabon), men de betonar också att deras utbildningssystem för att få bättre resultat i större utsträckning måste använda system för kvalitetssäkring och utvärdering vid kvalitetsbedömning, att de ska se till att på bästa sätt använda tillgängliga resurser och rikta personalinvestering och ekonomiska investeringar till de områden där de bäst behövs.

5. I bilaga 1 finns en sammanfattning av medlemsstaternas bidrag enligt de mål som fastställs i slutsatserna från Lissabon.

... OCH VERKSAMHET PÅ EU-NIVÅ

6. Även kommissionen har vidtagit ett antal åtgärder sedan Europeiska rådets möte i Lissabon, varav den viktigaste är offentliggörandet av meddelandet om "e-lärande" och det memorandum om livslångt lärande som lades fram för rådet (utbildning) den 9 november 2000. I bilaga 2 finns en sammanfattning av dessa insatser på EU-nivå.

2. **FÖRESLAGNA KONKRETA FRAMTIDSMÅL**

7. Med utgångspunkt i dessa bidrag och i analysen ovan har kommissionen noterat att medlemsstaternas analyser och mål går i samma riktning. Kommissionen anser att man kan fastställa fem konkreta mål som kan ge medlemsstaterna en grund till samarbete under de kommande tio åren, så att de ska kunna fastställa hur de kan bidra på EU-nivå för att uppnå de mål som fastställdes i Lissabon. Naturligtvis skulle alla medlemsstater fortsätta med sina egna insatser på andra områden för att förbättra kvaliteten på de tjänster som erbjuds studerande, samhället och näringslivet i allmänhet. Kring de nedan angivna fem målen skulle rådet kunna fastställa en gemensam arbetsplan inom ramen för "den öppna samordning" som föreslås i slutsatserna från Lissabon och som medlemsstaterna med stöd från kommissionen skulle arbeta med på europeisk nivå.
8. Dessa mål är även kopplade till det memorandum om livslångt lärande som kommissionen lade fram för rådet den 9 november 2000 och kring vilket den avser att i samarbete med medlemsstaterna få till stånd en debatt inom EU. Formuleringen nedan av de konkreta målen är kopplad till medlemsstaternas bidrag, alltmedan medlemsstaterna själva ser framtiden mot bakgrund av livslångt lärande, och det är därför naturligt att det finns nära kopplingar mellan bägge typerna av verksamhet.
9. De konkreta mål som föreslås tillsammans med de områden som de eventuellt kan omfatta är följande:

10. Att höja nivån på lärandet i Europa

Det är avgörande att nivån på lärandet höjs om Europa ska bli ett mer konkurrenskraftigt och dynamisk samhälle. Detta är också väsentligt om Europa ska göra det möjligt för sina medborgare att bättre utveckla färdigheter och kunskaper och att förverkliga möjligheterna som individer, som samhällsmedlemmar och som aktörer i näringslivet. Alla medlemsstater erkänner vikten av kvalitet. För närvarande diskuterar man kring rådets och Europaparlamentets rekommendation om kvalitet i skolutbildningen, och man har antagit en rekommendation om kvalitet i högskoleutbildning⁶. I rekommendationerna uttrycks den allmänna synpunkten att det finns behov av att höja nivån på lärandet för var och en i Europa.

11. Bättre utbildning för lärare och utbildare

En viktig uppgift för utbildningssystemen under det kommande decenniet är att höja nivån på grundutbildning och fortbildning för lärare och utbildare, så att deras färdigheter motsvarar såväl samhällsförändringarna som förväntningarna och de skiftande målgrupperna (unga människor i alla åldrar i grundläggande allmän och yrkesinriktad utbildning, samt vuxna i olika åldrar, personer med särskilda svårigheter vid inläring och med personliga eller sociala svårigheter osv).

Lärarnas och utbildarnas färdigheter utgör nyckeln till motivationen hos elever och till deras framgång i utbildningen. Det är nu väsentligt med fortbildning som riktas in på framtiden, eftersom merparten lärare tog sin examen för 25 år sedan eller mer, och uppdateringen av deras färdigheter har i många fall inte hunnit med förändringarna. Lärarens roll har även den förändrats. De är inte längre den enda källan till kunskap som de förmedlar till en vördsam publik. Idag är de snarare handledare för eleverna på deras individuella väg mot kunskap. Fortbildning bör göra det möjligt för lärare och utbildare (som har andra problem men ungefär av samma betydelse) att motivera eleverna inte bara till att lära sig de yrkesfärdigheter de behöver, men även att ta på sig ansvaret för denna individuella väg som bara den kan ge dem de kunskaper som idag krävs i samhälls- och arbetslivet.

På längre sikt kan sådana frågor kring lärarens roll även komma att inbegripa frågan om hur attraktivt läraryrket är, med tanke på hur stor andel lärare som närmar sig pensionsåldern.

12. Att höja läs- och räknekunskaper

För ett lärande av kvalitet är det avgörande att man ser till att alla medborgare kan läsa och räkna. Dessa kunskaper är nyckeln till alla ytterligare inlärningsmöjligheter och även till anställbarhet. Även om det är svårt att noggrant bedöma hur stort problemet är (eftersom folk av naturliga skäl inte gärna medger att de har svårt att läsa eller räkna) råder det ingen tvekan om att det alltså finns problem på dessa två områden, och att dessa svårigheter håller kvar somliga människor i underläge under hela livet. Vissa grupper är särskilt utsatta (exempelvis de som inte lär sig på sitt modersmål).

⁶ Rekommendation 98/561/EG om europeiskt samarbete om kvalitetssäkring i den högre utbildningen antogs den 24 september 1998; Utkastet till rekommendation om kvalitet i skolutbildning diskuterades vid mötet i rådet (utbildning) den 9 november 2000, och en formell första behandling väntas äga rum inom kort.

Även om problemet huvudsakligen anses gälla grundläggande allmän och yrkesinriktad utbildning finns det också ett växande problem vad gäller människor som förlorar sina färdigheter (särskilt läskunskap) när de lämnat den formella utbildningen. I ett samhälle där människor kan ta till sig allt mer utan att läsa måste man finna andra sätt för att övertyga folk om att det är väsentligt att läs- och räknekunskaperna bibehålls såväl av personliga som av yrkesrelaterade skäl.

Införandet av informations- och kommunikationsteknik bidrar både till att göra frågan mer angelägen, eftersom de förändringar på arbetsplatsen som den nya tekniken leder till minskar antalet arbetstillfällen för dem som har otillräckliga läs- och räknekunskaper, och samtidigt ger den nya och mer individuella sätt att angripa problemet. Man måste arbeta vidare med den frågan om samhället som helhet ska kunna minska andelen människor som på detta sätt är missgynnade. Det framstår tydligt att en samordnad insats för att angripa detta problem nu är nödvändig i vissa medlemsstater, och kommer snart att bli det överallt.

13. Att göra tillträdet till lärandet lättare och sprida ut det över livets alla skeden

Alla är överens om att utbildningssystemen måste anpassas till en värld där livslångt lärande är regeln. I ett antal medlemsstater leder detta till att man är angelägen om att utbildning ska omfatta alla, att den ska bidra till att bekämpa social utslagning, att den ska vara inbördes konsekvent, och att den ska vara attraktiv för såväl unga som vuxna. Förändringarna i den demografiska pyramiden, när andelen unga människor i samhället är mindre än någonsin, gör det ännu viktigare att man uppmuntrar till fortbildning i de äldre åldersgrupperna.

14. Tillgång till livslångt lärande

Alla medlemsstater anser att den viktigaste utmaningen är att anpassa utbildningssystemen till behoven hos människor i alla åldrar och att kunna locka människor i alla åldrar in i inlärningsprocessen. Alla medlemsstater erkänner att förändringarna i arbetets natur och i tillgången till information innebär att en kontinuerlig lust att lära sig och skaffa information är avgörande för individen, för samhället och för näringslivet.

För att möta denna utmaning måste man först och främst erkänna att de sätt på vilka allmän och yrkesinriktad utbildning tillhandahålls måste förändras om de verkligen ska bli tillgängliga för alla och under alla etapper i livet. Detta innebär att alla delar av systemen måste bli mer demokratiska och mer öppna i sin attityd gentemot de studerande, särskilt inom högskoleutbildning. Studievägledning måste bli mer tillgänglig, och man måste i högre grad använda sig av möjligheter till individualiserad utbildning tack vare datorer. Att utvidga utbildningen på detta sätt leder emellertid till frågor som tidigare inte alltid ingått i utbildning - till exempel anpassning av scheman till personer med familj, möjligheter till barnomsorg under kurser, eller erkännande av tidigare erfarenhet som förvärvats utanför de formella utbildningssystemen. Det krävs också att utbildningen ytterligare utvidgas till att inbegripa mycket små barn - att förskolan blir allomfattande och förenar lek och inlärningsmöjligheter, vilket är något som alla föräldrar efterfrågar och som ger barnen en bättre social grund för att sedan mer effektivt gå vidare till den mer formella inlärningsprocessen i skolan.

15. Att göra lärandet mer attraktivt

I detta sammanhang uppstår även frågan om hur man kan uppmuntra till längre utbildning eller i vilken utsträckning tillhandahållandet av utbildning kan "styras av efterfrågan". När ungdomar kommer upp i en ålder där de kan lämna det formella systemet för allmän eller yrkesinriktad utbildning och få ett avlönat arbete, vilket (med en allt snävare arbetsmarknad) blir en ökande tendens, måste det finnas andra former för att främja utbildning som kan utgöra en motvikt till lönekuvertet. Längre fram i livet uppstår även frågan om finansiering av utbildningen, fast i ett annat sammanhang. Det livslånga lärandet förutsätter att man inte ska se (exempelvis) anställning och utbildning som två saker som utesluter varandra.

Dessa frågor presenteras självfallet på olika sätt av olika medlemsstater, men problemen finns överallt och därför måste man finna lösningar.

16. Inbördes överensstämmelse i utbildningssystemen

Även sättet på vilket utbildningssystem är organiserade kan försvåra tillträdet. Är systemen tillräckligt flexibla, finns det ingångar på alla nivåer från tidig barndom och sedan under hela livet, hur lätt är det att gå från kvalifikationer inom en linje till kvalifikationer inom en annan, leder alla utbildningsbanor vidare till (exempelvis) högskoleutbildning? Sådana frågor kan inverka positivt eller negativt på individerna som med hänsyn till sina enskilda omständigheter och ambitioner kan gå vidare inom utbildning, hoppa av eller inte återuppta den.

17. Utbildning och social sammanhållning

Om utbildningen ska fylla sin roll, nämligen att ge alla individer ett jämlikt inträde in i samhällslivet, måste man göra mer än bara fånga och behålla intresset från personer från alla bakgrunder (och allt oftare, alla åldrar) för inlärningsprocessen. Man måste först se till att utbildningens innehåll är anpassat till de olika gruppernas behov, och för det andra, att den bild av samhället som förmedlas genom utbildningen via läroplaner och läromedel är den bild som samhället självt vill ha, till exempel inom sådana områden som lika möjligheter eller kampen mot rasism och diskriminering.

18. **Att uppdatera definitionen av grundläggande färdigheter för kunskapssamhället**

De grundläggande färdigheter som samhället förväntar sig att utbildningen ska tillhandahålla är de färdigheter som ger individen en solid bas för livet och arbetet. De omfattar såväl yrkesrelaterade eller tekniska färdigheter som sociala och personliga färdigheter som gör att människor kan arbeta tillsammans och få ett rikt och givande liv. Den allt högre takten på förändring i samhället och i näringslivet, särskilt införandet av informations- och kommunikationsteknik, kräver av oss att vi ständigt ser över definitionen av grundläggande färdigheter och regelbundet anpassar den till dessa förändringar, samt att vi ser till att de som lämnade den formella utbildningen innan man kunde skaffa sig de nya färdigheterna får möjlighet att förvärva dem senare.

19. Informations- och kommunikationsteknik för alla

Den snabba utvecklingen i samhället vad gäller användningen av informations- och kommunikationsteknik har lett till en omvälvning i skolor och yrkesutbildningscentrum, precis som den har förändrat det sätt på vilket många av Europas invånare arbetar. Detta innebär tre utmaningar för utbildningssystemen, nämligen:

- **Att utrusta skolorna.** I Lissabon fastställdes målet att alla skolor bör utrustas för Internet och användningen av multimedieresurser senast i slutet av 2001. Med stora nationella insatser, i somliga fall med stöd ur EU:s strukturfonder, kommer detta mål att uppnås. Emellertid kvarstår frågan om hur man kan ge lärare och elever obehindrad tillgång till datorer.
- **Lärarutbildning.** Även på denna punkt fastställdes ett mål i Lissabon (alla lärare ska kunna använda Internet och multimedieresurser före utgången av 2002), och alla medlemsstater erkänner vikten av fortbildning av god kvalitet för lärare. Vad som kanske är ännu viktigare är att nya pedagogiska frågor uppstår kring hur man kan uppmuntra folk att utveckla färdigheterna att använda IKT på ett bra sätt. Det rör sig om sådana färdigheter som att kunna välja information, analysera den och sedan omvandla den till kunskap och färdigheter.
- **Nätverk och resurser.** Användningen av nätverk som kopplar samman skolor utvecklas snabbt. I många medlemsstater finns det särskilda nätverk för allmän och yrkesinriktad utbildning, genom vilka lärare får fortbildning och material, elever får möjligheter till samarbete både inom och mellan skolorna och enskilda inlärare får tillgång till läromedel för kurser eller till e-post. Samtidigt ökar både tillgången till multimedieresurser och deras språkliga mångfald, och skolor och lärare blir alltmer vana att använda dem. Det gäller nu att införliva dessa nya resurser i den sedvanliga undervisningen, och bedöma inom vilka ämnen de för närvarande används på bästa sätt, och var de behöver utvecklas ytterligare innan de kan utgöra ett värdefullt bidrag till inlärning i grupp.
- Redan under den korta tid som gått sedan toppmötet i Lissabon har förändringarnas tempo gjort att vissa mål som föreslogs vid mötet blivit mindre relevanta. Den verkliga utmaningen är tvåfaldig: att se till dels att det finns tillräckligt med utrustning och bredbandsuppkopplingar för att eleverna ska verkligen kunna dra fördelar av Internet, dels att det finns lämpligt pedagogiskt innehåll och anpassade pedagogiska ramar så att man kan ha full nytta av nya sätt att lära (exempelvis samarbete över Internet). Likaså räcker det inte att ge lärarna fortbildning utan de måste även ges färdigheter och programvara för att införliva IKT i sitt dagliga arbete, och på så sätt kunna ge dem de arbetar med bättre inlärningsmöjligheter. Dessa utmaningar kommer ännu att kvarstå under några år.

20. Yrkesrelaterade och personliga färdigheter

Förändringarna i samhället och i arbetet innebär att yrkesrelaterade eller yrkesinriktade färdigheter inte längre räcker till. I arbetet medför komplexiteten i arbetsorganisationen, den ökande mångfalden i arbetsuppgifter, införandet av flexibla arbetsmönster och lagarbete att de anställda behöver andra färdigheter än rent tekniska på ett sätt som skiljer sig från förr. Skalan av färdigheter på arbetsplatsen blir allt bredare. På samma sätt som samhället som helhet är mindre

enhetligt än tidigare ställs det alltmer krav på personliga färdigheter (anpassbarhet, tolerans för andra och för auktoritet, lagarbete, problemlösning och risktagande, självständighet osv.) för att människor ska kunna leva tillsammans i tolerans och respekt för varandra. Den viktigaste färdigheten är att kunna lära sig, att bibehålla nyfikenhet och intresse för nya frågor och färdigheter – utan vilket livslångt lärande inte kan finnas till. För många lärare är det emellertid svårt att främja en sådan färdighet, och förmågan att utveckla denna färdighet bör ligga i centrum för såväl lärarutbildningen som forskningen inom pedagogik under de kommande åren, så att lärarna är väl förberedda för arbete i en miljö under ständig förändring.

Mycket ofta koncentreras utbildningssystemen på förmedling av yrkesrelaterade eller yrkesinriktade färdigheter, och de personliga färdigheterna lämnas mer eller mindre åt slumpen. Man kan dock utveckla och uppmuntra dessa färdigheter parallellt med och genom undervisning i yrkesfärdigheter, och av forskningen framgår att när detta sker ökar undervisningens effektivitet. Att sprida dessa efterfrågade personliga färdigheter är en utmaning för kunskapssamhället.

21. Särskilda färdigheter

Det är väsentligt att man ständigt ser över innehållet i de grundläggande färdigheterna. Det kommer emellertid att framgå då och då att vissa områden inom det gängse paketet med grundläggande färdigheter inte är lika attraktiva för inlärarna som andra, dvs. att inte tillräckligt med personer väljer vissa utbildningsbanor, vilket leder till att samhället och näringslivet lider av en brist på färdigheter inom vissa områden. Därför är det nödvändigt med ett framtidsperspektiv när man ser över innehållet i de grundläggande färdigheterna. Med andra ord måste man se såväl på vad som är tillgängligt nu som på vad som kommer att behövas i framtiden.

I diskussioner på ministernivå har man bekräftat att det för närvarande råder brist på unga personer som väljer matematik- och naturvetenskapslinjer i skolan och på universitetet. I synnerhet är andelen flickor och kvinnor som väljer dessa ämnen lägre än den borde vara med tanke på den andel av befolkningen som de utgör. Eftersom dessa ämnen är så betydelsefulla för näringslivet i framtiden är det av yttersta vikt att man förstår vad som orsakar denna trend, och att man vidtar åtgärder för att uppmuntra till att de väljs i större utsträckning. I kommissionens meddelande "Mot ett europeiskt område för forskningsverksamhet" (KOM(2000) 6) bekräftas ungdomarnas minskande intresse för naturvetenskapliga ämnen och för yrkesverksamhet inom forskning.

22. **Att öppna allmän och yrkesinriktad utbildning mot närmiljön, Europa och världen i övrigt**

Det råder enighet om behovet av att öppna utbildningssystemet mot inflytande från andra delar av samhället - såväl dem som ligger nära skolan (föräldrar, lokala institutioner, lokala företag) som längre bort (utbyte, rörlighet, nätverk via e-post). Detta är nödvändigt inte bara på grund av den större rörligheten, både i yrket och geografiskt, som människor deltar i under yrkeslivet, men också som ett led i Europas anpassning för att möta den globala ekonomins utmaningar. Dessutom behöver inte skolorna alltid söka särskilt långt efter resurser på detta område: den mångkulturella karaktären hos många storstadsskolor där eleverna har 10, 20 eller ännu fler olika hemspråk ger tillträde till andra kulturer och livsstilar tätt inpå själva skolan, vilket även gäller yrkesutbildnings- och ungdomscentrum.

Mot denna multikulturella europeiska bakgrund finns det tre särskilt angelägna områden.

23. Undervisning i främmande språk

Det är väsentligt att förbättra språkundervisningen om Europa ska kunna förverkliga sina möjligheter såväl ekonomiskt som kulturellt och socialt. Till skillnad från våra huvudkonkurrenter är vi ett mångkulturellt samhälle, och vår undervisning bör återspegla detta - vilket den gör i allt större utsträckning.

Av forskningen framgår att tidig undervisning i främmande språk är nyckeln till större framgångar vad gäller språk längre fram i livet. Den bidrar till att förankra begreppet främmande språk i barnets sinne vid en tidpunkt där barnet är som mest mottagligt, men främjar dessutom utvecklingen av intresset för grannar och partner. Merparten av medlemsstaterna har erfarenhet av tidig språkundervisning och det allmänna resultatet är positivt. Vi måste nu bygga vidare på dessa framgångar genom att göra denna försöksverksamhet till ett allmänt inslag, så att den går från pilotverksamhet till verksamhet i alla skolor. Vi måste förbättra vårt sätt att hantera övergångsstadierna från en skola till en annan, så att framgången i primärskolan utnyttjas effektivt i sekundärskolan. Vi måste se till att det finns infödda talare av främmande språk i skolorna som kan hjälpa barnen att utveckla färdigheterna bättre än vad vanliga lärare i primär- och sekundärskolan kan. Denna utmaning har avsevärda följder vad gäller resurser.

Närvaron av infödda talare av främmande språk skulle också vara en tillgång för språkundervisning i senare åldrar. Det vore också lämpligt att utarbeta läromedel riktade till vuxna. Sådana läromedel är fortfarande sällsynta för de flesta EU-språken.

På båda dessa områden kan EU-program som Sokrates eller Leonardo utgöra viktiga bidrag, och mervärdet av samarbete mellan medlemsstaterna framstår tydligt.

24. Utökad rörlighet och utbyte

Under de senaste 10 åren, inte minst på grund av det intresse som väckts genom EU:s egna utbildningsprogram Sokrates, Leonardo eller Ungdom, har många skolor öppnat sig för utbyte och rörlighet. Programmen utgör ett tillfälle för undervisning som är kopplad till ett projekt och som eleverna själva ofta kan styra, för arbete som inbegriper flera ämnen och för undervisning i lag, samt för nya former för att motivera eleverna. Medan många sådana insatser inbegriper en del offentliga medel, är det sammanlagda beloppet ofta en blygsam del av totalkostnaderna, och skolor och elever uppvisar mycket fantasi när det gäller att anskaffa ytterligare medel för att genomföra projektet, vilket är en ytterligare fördel med verksamheten. Sammanfattningsvis ger denna verksamhet deltagarna en ny världsbild, praktisk användning för undervisning i främmande språk och en positiv bild av andra människor. Den tillhandahåller också ett annat perspektiv på inlärningsprocessen, samt möjligheter för lärarna att dela med sig av goda metoder till utländska kolleger, och att lära av varandra i det sammanhanget.

Man måste nu få ett bredare deltagande av skolor och yrkescentrum i sådan verksamhet, eftersom utbildningsanstalter med mindre gynnade elever ofta är underrepresenterade. Detta innebär att man måste göra en insats för att utbilda personal och ge särskilda resurser till sådana skolor, samt genomföra en kampanj för

att uppmuntra och motivera genom att påvisa vad sådan verksamhet kan medföra för de skolor som gör den nödvändiga ansträngningen.

25. Att stärka kopplingen till företag

Behovet för skolor och yrkesutbildningscentrum att ha en koppling till företagsvärlden är nu vedertaget. I många länder samarbetar arbetsmarknadens parter i organisationen av yrkesutbildning och denna koppling är klart avgörande för att säkerställa anställbarhet. Men lokala företag kan också vara en resurs på andra sätt, till exempel genom att tillhandahålla ett perspektiv på framtida behov av färdigheter på området, samt information till eleverna om hur företagsvärlden fungerar. Skolorna bör också bygga vidare på sina kontakter med företag i närmiljön för att ge eleverna förebilder av framgångsrika företag som en del av kursen i samhällskunskap.

Utbildningssystemen måste också överväga om deras inställning till företag och till partner utanför själva utbildningssystemen fortfarande gäller för det nya årtusendet. Tidigare har attityderna varit något låsta mot inflytande utifrån, inte minst på grund av utbildningssystemens storlek och förgreningar, antalet personer som arbetar inom dem och omfattas av dem, och den politiska vikt som fästs vid dem. Trots att det är tradition i Europa att den privata sektorns roll inom utbildning är begränsad, verkar det framgå av erfarenheter på andra håll i världen att företagen har långsiktigt intresse av att skolorna ger resultat av hög kvalitet. Det kan vara till skolans fördel att man uppmuntrar sådant intresse och inte utestänger det, och utbildningssystemen bör se över sina rutiner för att undersöka vad de kan lära av sådant engagemang för elevernas motivation och för införandet av ett nytt synsätt i skolorna eller yrkesutbildningscentrumen.

26. Att utveckla företagsandan

I slutsatserna från Lissabon betonas att de europeiska samhällena måste bli mer företagsamma. Man pekar på behovet att skapa "*en gynnsam miljö för att starta och utveckla innovativa företag*"⁷, och på att Europa allmänt sett måste göra framsteg på området. Dock får de flesta barn under utbildningen inga budskap om företagsamhet, och i ännu lägre grad uppmuntras barnen till att se egenföretag som ett livsdugligt alternativ till att vara anställd. Ändå framgår det av forskningen att sådana beslut i praktiken fattas så tidigt som i 12-13-årsåldern.

Företagsamhet är också mer än företagsverksamhet, det är en aktivt och reaktiv inställning, något som samhället som helhet bör värdesätta och investera i. Skolor och yrkesutbildningscentrum bör införliva dessa aspekter i sina läroplaner och se till att unga människor får möjlighet att utvecklas i denna anda från en tidig ålder.

27. Att utnyttja resurser på bästa sätt

Även om alla medlemsstater har kunnat meddela att utgifterna för mänskliga resurser ökat, vilket efterlyses i slutsatserna från Lissabon, blir budgeten allmänt sett mer åtstramad. Trycket att använda tillgängliga resurser, såväl mänskliga som finansiella, på bästa sätt, hör till verkligheten för ledningen för skolor och yrkesutbildningscentrum i hela EU. Man kan visa på några element som kan vara till hjälp.

⁷ Se slutsatserna från Lissabon, punkt 13

28. System för kvalitetssäkring

System för kvalitetssäkring för skolor och yrkesutbildningscentrum är en väsentlig del av ett effektivt system för allmän och yrkesinriktad utbildning. Tack vare dem ska utbildningsanstalterna kunna se hur de tillhandahåller tjänster och kartlägga svaga punkter eller områden på vilka de måste bli bättre. Metoderna för mätning av kvalitet är tillgängliga, fastän inte alla länder har samma erfarenhet av att använda dem i utbildningen. Att införa dem kräver att man gör en insats för att utbilda lärare och skolledare, men tillämpningen leder till att kvaliteten blir högre inte bara inom skolförvaltning, utan även i den erfarenhet av inläring som unga människor får, och därigenom helhetsintrycket som lokalsamhället får av en viss skola. Detta i sin tur leder till större förtroende för att skolan tillhandahåller resultat, och ökade förväntningar vad gäller elevprestationer. Det hela är en god cirkel som inte bara leder till mer effektiv användning av resurser utan också till en märkbar ökning i skolans bidrag till samhället.

29. Att föra samman resurser och behov

En stramare budget för utbildning tillsammans med större tryck att prestera resultat innebär att resurserna måste riktas dit där behoven verkligen finns. Detta i sin tur innebär att de ansvariga myndigheterna måste förstå vilka skolor som gör bra ifrån sig, och vilka mindre bra eller dåligt, och ge resurserna där det behövs. Grunden för denna insikt måste även vara tydlig för medborgarna, och alla berörda måste förstå den.

Därför behöver myndigheterna en definition som erkänns på nationell nivå av det sätt på vilket framgång ska mätas (dvs. ett progressionsindex) där man tar hänsyn både till skillnaderna i utgångspunkter och till den socioekonomiska bakgrunden i området där en viss skola är belägen. Det finns sådana system nu i många medlemsstater, och att utveckla dem är ett avgörande inslag i att göra utbildningen tydligare för medborgarna och se till att den blir effektiv.

30. Att utveckla ett nytt partnerskap med skolor

I praktiken är det på lokal nivå som svårigheter uppstår, och den lokala nivån (dvs. skolan eller yrkesutbildningscentrumet) bör ha medel och möjligheter att åtgärda svårigheterna på det mest effektiva sättet inom sina resursgränser. Den övergripande principen bör vara att ju mer framgångsrik utbildningsanstalten är, desto mindre behöver man ingripa utifrån - och tvärtom. Om en utbildningsanstalt har tydliga svårigheter att uppnå bra resultat är det myndigheternas klara uppgift att ingripa. Men om det går bra för skolan finns det mindre skäl att ingripa eller att ifrågasätta skolledningens omdöme.

Det finns många former för decentralisering av förvaltning och det finns inte någon enda idealisk förebild. Trenden att decentralisera är dock utbredd inom EU. Större frihet för ledningen ger skolorna möjlighet till ett annat slags partnerskap med offentliga myndigheter, inte bara bilateralt utan även multilateralt, och som inte bara omfattar andra aktörer inom system för allmän eller yrkesinriktad utbildning (till exempel universitet, lärarhögskolor eller andra skolor) utan även privata organisationer såsom företag. Att undanröja hindren för sådana partnerskap kan vara ett givande sätt att låta utbildningsanstalter på bästa sätt använda alla sina resurser, både finansiella, mänskliga och sociala.

3. DEN "ÖPPNA METODEN FÖR SAMORDNING" SOM FÖRESLOGS I LISSABON

31. Under diskussionen vid rådets möte (utbildning) den 9 november 2000 föreslog kommissionen ett förfarande i två etapper för att möta uppmaningen från Lissabon: först en rapport till Europeiska rådets möte i Stockholm om innehållet och de stora dragen i svaret från rådet (utbildning), följt av ett samråd mellan medlemsstaterna och kommissionen, vilket skulle leda till en andra etapp, nämligen en rapport till Europeiska rådets möte i Sevilla i mars 2002) i vilken man skulle fastställa metoden för att genomföra "den öppna samordningen".
32. Kommissionen anser att de konkreta mål som anges ovan ger mycket att arbeta med under det kommande årtiondet. Det är tydligt att många av inslagen kan vara frågor för nationella eller regionala myndigheter och diskuteras med sammanslutningar och arbetsmarknadens parter där det är lämpligt. Alla mål skulle dock vinna på en granskning kolleger emellan, utbyte av goda lösningar och jämförelse av framsteg mellan medlemsstaterna. Målen är inte heller nya i sig. Som redan nämnts har de utarbetats med utgångspunkt i de mål som föreslagits av medlemsstaterna och i kommissionens analys och diskussion med forskare och andra verksamma inom utbildning, och de berör områden där många medlemsstater redan påbörjat arbetet, och i många fall kommit en bra bit framåt. Om kunskapssamhället ska förverkligas måste alla aktörer i utbildningsprocessen vara inställda på att lära sig, och kommissionen anser att ömsesidigt lärande mellan medlemsstaterna, vilket ingår i "den öppna samordningen" är ett värdefullt sätt att höja kvaliteten på tjänsterna till medborgarna.
33. Den arbetsplan som dessa fem konkreta mål innebär är mycket omfattande. Kommissionen föreslår att medlemsstaterna och kommissionen tillsammans under år 2001 fastställer det arbete som bör företas på varje område, vilka områden som lämpar sig för granskning av kolleger eller för utbyte av goda lösningar, var man bör jämföra framsteg och mot vilka riktmärken, vilka områden som behöver indikatorer, var man bör fastställa nya indikatorer och hur medlemsstaterna kan se en sannolik positiv utveckling i framtiden. Samtidigt måste man se på hur allmän och yrkesinriktad utbildning framställs (exempelvis) i Luxemburgprocessen, eller i kommissionens årliga sammanfattningsrapport. Löpande verksamhet på EU-nivå, exempelvis debatten kring Memorandum om livslångt lärande, kommer utan tvekan att bidra till diskussionerna. Denna granskning kan göras i utbildningskommittén, eller det kan vara mer effektivt att använda en annan grupp, som är mindre berörd av EU:s gängse arbete och därför har mer tid för de frågor som tas upp och bättre perspektiv på dem.
34. Med tanke på detta bör rådet (utbildning) förbinda sig i rapporten till toppmötet i Stockholm att komma fram till en synpunkt under 2001 – dvs. under den andra etappen av 2002 års rapport - på hur den "öppna samordningen" ska genomföras på det särskilda område som utbildning utgör. Kommissionen erkänner, precis som medlemsstaterna, att bestämmelserna i artikel 149 och 150 gäller på dessa områden, och därför även gäller för allt arbete i samband med "öppen samordning". Kommissionen medverkar gärna vid dessa diskussioner och ser fram emot att komma vidare i dem under den svenska och det belgiska ordförandeskapet år 2001, samt under det spanska ordförandeskapet år 2002.

SLUTSATSER

35. I de konkreta mål som föreslås i denna rapport finns ett antal utmaningar som alla utbildningssystem i större eller mindre utsträckning står inför idag. Utmaningarna begränsas inte till de 15 medlemsstaterna utan gäller även, kanske ibland i ännu högre grad, de länder som har ansökt om medlemskap i unionen. Huvudsakligen är de emellertid gemensamma utmaningar.
36. Unionens framtid, nämligen att uppnå alla mål som ingår i utmaningen i slutsatserna från Lissabon: *“världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi, med möjlighet till hållbar ekonomisk tillväxt med fler och bättre arbetstillfällen och en högre grad av social sammanhållning”* - kräver ett gediget bidrag från utbildningsvärlden. Det fordrar att utbildningssystemen ska kunna anpassas och utvecklas för att kunna leverera de grundläggande färdigheter och kunskaper som alla i kunskapssamhället behöver, göra livslångt lärande attraktivt och tillfredsställande och nå ut till alla i samhället, med sätt på vilka de kan utveckla sina färdigheter och använda dem på bästa sätt, oavsett hur långt ifrån allmän och yrkesinriktad utbildning de själva tycker att de befinner sig.
37. Kommissionen anser att ingen enskild medlemsstat kan uppnå allt detta på egen hand. Våra samhällen är precis som våra näringsliv alltför beroende av varandra för att detta ska vara realistisk. Alltmedan vi måste bevara skillnaderna i strukturer och system som återspeglar identiteten hos Europas länder och regioner, måste vi också inse att våra huvudsakliga mål och de resultat vi strävar efter är slående lika. Vi bör bygga vidare på dessa likheter för att lära av varandra, dela med oss av våra framgångar och misslyckanden, och gemensamt använda utbildning för att leda Europas medborgare och det europeiska samhället in i det nya årtusendet.

SAMMANFATTNING OCH KOMMENTARER

Vid Europeiska rådets möte i Lissabon uppmanades rådet (utbildning) "att allmänt dryfta konkreta framtida mål för utbildningssystemen med fokusering på gemensamma intressen ...". I juni 2000 uppmanade rådet kommissionen att utarbeta ett utkast till rapport, och detta dokument, som utarbetats med utgångspunkt i bidragen från medlemsstaterna och i rådets debatt den 9 november 2000, utgör det efterfrågade utkastet.

Utkastet inleds med en analys av de viktigaste inslagen i bidragen från medlemsstaterna, som sammanfattas som angelägenheter kring kvalitet på undervisningen, tillgång till inlärande, innehållet i lärandet, skolornas och yrkesutbildningscentrumens öppenhet mot yttvärlden, samt den effektivitet med vilken resurser används i utbildningssystemen.

Vidare föreslås det att rådet antar en långsiktig arbetsplan, inom ramen för den öppna metod för samordning som föreslogs i Lissabon, och där medlemsstaterna med stöd från kommissionen skulle arbeta inom fem huvudområden:

- **Att höja nivån på lärandet i Europa**, genom att höja kvaliteten på lärarutbildningen och göra en särskild insats för färdigheterna i läsning och räkning.
- **Att göra tillträdet till lärandet lättare och sprida ut det över livets alla skeden**, genom en insats för att göra det lättare att komma igång med livslångt lärande och mer attraktivt genom att underlätta övergången från en del av utbildningssystemet till en annan (exempelvis till högskoleutbildning från yrkesutbildning).
- **Att uppdatera definitionen av grundläggande färdigheter för kunskapssamhället**, särskilt genom att integrera IKT-färdigheter, i större utsträckning koncentrera sig på personliga färdigheter och se på brister inom särskilda färdigheter.
- **Att öppna allmän och yrkesinriktad utbildning mot närmiljön, Europa och världen i övrigt**, genom undervisning i främmande språk, rörlighet, starkare koppling till företag och genom att utveckla utbildning för företagsamhet.
- **Att utnyttja resurser på bästa sätt**, genom att införa kvalitetssäkring i skolor och yrkesutbildningscentrum, bättre sammanföra resurser och behov och göra det möjligt för skolor att utveckla nya partnerskap till stöd för deras nya och mer omfattande roll.

Längre fram i rapporten föreslås ett tillvägagångssätt i samband med den "öppna metod för samordning" som föreslogs i Lissabon, i vilket hänsyn tas till den grad av subsidiaritet som gäller utbildning, och avslutningsvis anges att målen i rapporten inte kan uppnås av medlemsstaterna själva och därför kräver samarbete på europeisk nivå.

BILAGA 1

Analys av medlemsstaternas bidrag till uppföljningen av toppmötena i Lissabon och Feira.

Uppläggningsen av denna analys följer de mål som fastställs i slutsatserna från Lissabon. I sina svar anger medlemsstaterna de åtgärder som de vidtagit eller tänker vidta. Även om alla medlemsstater anstränger sig att införa en rad åtgärder för att anpassa sina utbildningssystem till kunskapssamhället, måste ännu många initiativ tas.

- ***Att väsentligt öka investeringen per capita i mänskliga resurser varje år***

Trots att medlemsstaterna gör ansträngningar för att öka utbildningsbudgeten kan den dock inte täcka behoven som fortsätter att växa. Beroende på land gäller dessa öknings antingen alla insatser eller så väljs särskilda områden ut, exempelvis ökning av antalet lärare, fortbildning för dem eller lönehöjningar, hela yrkesutbildningssystemet, sätt att hålla ungdomarna kvar i en utbildning som är flexibel men meriterande, reformen av vuxenutbildning eller ett ökat antal platser i förskolan, yrkesutbildningen eller högskoleutbildningen.

Förutom betydliga öknings i budgeten planeras även omfördelning av medel eller rationalisering, i hopp om att uppnå bättre utdelning på framtida investering. Utbudet inom högstadiet och gymnasiet samt vuxenutbildning är de områden där det finns särskilt behov av rationalisering.

- ***Att senast 2010 halvera antalet personer mellan 18 och 24 år som enbart har lägre sekundärutbildning och som inte genomgår vidareutbildning.***

Med tanke på läget på arbetsmarknaden och den bevisade kopplingen mellan utbildningsnivå och integrering i arbetslivet riktar medlemsstaterna sina insatser på detta mål. Läget skiljer sig självfallet medlemsstaterna emellan. Vissa har ännu långt kvar, medan andra nästan uppnått det optimala talet.

De medlemsstater som av olika skäl har begränsade möjligheter att ta emot barn inom förskolan riktar in sina insatser på initiativ för att utöka utbudet, göra de verksamma på området mer professionella och höja kvaliteten på utbildningen på den nivån. De strävar efter att från början ge små barn bästa möjliga klimat för att lära så att de senare kan bygga på detta. Även i detta fall konstaterar man att somliga medlemsstater erbjuder förskoleplatser till nästan alla barn i 3-4-årsåldern, medan andra ännu är långt därifrån.

Misslyckad skolgång som ännu är alltför vanlig i de flesta medlemsstaterna är föremål för aktiva åtgärder som studievägledning, införande av system för tidig varning och förebyggande, initiativ för enskilt stöd för riskgrupper (storstäder, etniska minoriteter), insatser för att diversifiera innehållet och metoder i undervisningen samt individuellt ansvarstagande.

Läroarutbildningen utgör ett av de viktigaste målen med hänsyn till den mycket snabba tekniska och vetenskapliga utvecklingen. Denna utbildning kommer att få nytt innehåll, och nya utbildningslinjer på universiteten införs successivt.

På lokal nivå införs successivt nya, mer flexibla inlärningsmiljöer eller övergripande synsätt på inlärarna och deras omgivning.

- Teknisk och yrkesinriktad utbildning samt vuxenutbildning kommer att utvecklas avsevärt. För de förstnämnda måste denna utveckling omfatta att man värdesätter denna utbildningssektor, att den omorganiseras i form av moduler, ökat utbud, nya utbildningslinjer, nära samarbete med företag och ökade synergieffekter vad gäller arbetsmarknaden.
- Alla system för vuxenutbildning bör bli föremål för analys för att utbudet bättre ska motsvara efterfrågan (vad gäller scheman, platser, möjligheter att förena med yrkesverksamhet, utbud av utbildning som efterfrågas på arbetsmarknaden...). Man måste utöka möjligheterna till en andra eller en tredje chans såväl för ungdomar som för yrkesverksamma vuxna, utöka utbudet av utbildning bland annat genom modulsystem, utarbeta sätt att ständigt följa upp inlärarna och utvärdera dem positivt. Man planerar åtgärder för att stärka samarbetet med företag, utveckla individuellt ansvarstagande, öka de anställdas deltagande i fortbildning, ge personer som funderar på att delta i utbildning möjligheter att testa sina färdigheter, vilket skulle möjliggöra personliga läroplaner och underlätta självstudier.
- ***Verka för att skolor och utbildningscentrum som alla bör ha Internet-uppkoppling utvecklas till lokala utbildningscentrum för många ändamål och är öppna för alla, och att de utnyttjar de bästa metoderna för att arbeta med en lång rad olika målgrupper; partnerskap för lärande bör upprättas mellan skolor, utbildningscentrum, företag och forskningsanläggningar till ömsesidig nytta.***

Det bör främst nämnas att "platserna" för förvärv av färdigheter och kunskap blir allt fler. De flesta utvecklas kring inläring av informations- och kommunikationsteknik, kring yrkesutbildning på lokal nivå mellan olika partner och med ledning av kartlagda behov, i och med att man delar på avancerad utrustning, kring lärarutbildning (som kan inbegripa distansutbildning) och studie- och yrkesvägledning som ibland inryms hos lokala myndigheter.

I allt större utsträckning kommer man att begära att skolorna öppnar portarna för vuxenutbildning och ställer utrustning och infrastruktur till förfogande.

Dessa mångsidiga inlärningscentrum bör bilda nätverk för att koppla samman många olika partner: skolor, utbildningscentrum, bibliotek, institut för teknisk utbildning, lokala myndigheter osv. Dessa initiativ förbättrar gradvis områdets sammankoppling för att i slutändan göra det lättare för alla medborgare som, oavsett var de befinner sig och i vilken situation, vill få tillgång till ett lokala resurscentrum, eventuellt med handledning på distans.

På just detta område visar erfarenheten i somliga medlemsstater att det kan bli nödvändigt, alltmedan man ser till att partnerna kopplas samman, att bevara en viss mångfald vad gäller dessa lokala centrum. Ett varierat utbud främjar tillträdet för flera olika målgrupper.

I de medlemsstater där sådan verksamhet finns sedan länge noterar man att dessa centrum har utökats eller utvecklats i nya riktningar (till exempel inom högskoleutbildning).

- ***Att anta en europeisk ram inom vilken de nya grundläggande färdigheter som ska ges genom livslångt lärande definieras: IT-kunskaper, främmande språk, teknisk kultur, företagsanda och sociala färdigheter. Ett europeiskt examensbevis för grundläggande IT-kunskaper, med decentraliserade certifieringsförfaranden, bör inrättas för att främja kunskaper i digital teknik i hela unionen.***

Många medlemsstater är medvetna om att det är nödvändigt att anta en ny ram inom vilken man fastställer grundläggande färdigheter, bland vilka återfinns främst de färdigheter som anges i slutsatserna från toppmötet i Lissabon. I vissa fall betonar man särskilt kunskaper inom matematik och naturvetenskap, eller värderingar som gäller medborgare i ett demokratiskt samhälle.

I några fall har man redan sett över kursplanerna för lärarutbildning eller håller på med det.

Även om de flesta medlemsstaterna vill att man antar ett europeiskt ramverk för att fastställa dessa nya grundläggande färdigheter ser man att det finns behov av att först arbeta kring definitionen av begreppet med ledning av analyserna i frågan.

I några länder intygas de grundläggande IKT-färdigheterna med ett "datakörkort" som erkänns på nationell nivå. Olika inrättningar i landet har behörighet att genomföra harmoniserade tester för detta. Förteckningen över yrkeskvalifikationer på området har ibland setts över med hänsyn till det arbete för förtydligande som har varit nödvändigt för att upprätta detta körkort.

Förslaget till ett europeiskt intyg får stort stöd hos medlemsstaterna. Det finns emellertid förbehåll vad gäller varaktigheten hos sådana färdigheter som intygas med ett sådant bevis, med beaktande av det snabba tempo i utvecklingen på detta område.

- ***Att före utgången av 2000 utforma instrument för att främja rörlighet för studenter, lärare och utbildnings- och forskningspersonal, genom att man på bästa sätt utnyttjar de befintliga gemenskapsprogrammen (Sokrates, Leonardo, Ungdom, FoU), genom att undanröja hinder och genom tydligare förfaranden vid erkännande av examensbevis och studie- och utbildningsperioder. Åtgärder bör före utgången av 2002 vidtas för att undanröja hinder för lärares rörlighet och för att locka goda lärarkrafter.***

Rörligheten för de grupper som nämns ovan återstår som målsättning för medlemsstaterna vad gäller samarbete inom utbildning. I den handlingsplan för rörlighet som antogs vid Europeiska rådets möte i Nice anges ett antal sätt för att uppnå detta.

Insatserna för främjande och information utökas, även om efterfrågan på rörlighet i vissa länder överstiger utbudet. Man fortsätter med att analysera och undanröja de största hindren vad gäller erkännande av utländska utbildningsbevis, beaktande av studie- eller praktikperioder utomlands, överförbarhet av ekonomiskt stöd och kompenserande åtgärder, förtydligande av referensramar för kvalifikationer osv.

Det finns ännu alltför få särskilda åtgärder för att det ska bli lättare för lärare att delta i rörlighet. I vissa länder överväger man att vidta åtgärder för att lösa problemen i samband med längre frånvaro, vikariat i ursprungsklassen och avancemang i yrket.

Medlemsstaterna visar mycket intresse för Europeiskt forum för tydlighet i kvalifikationer och man kan räkna med stort deltagande i de olika länderna.

I flera länder granskas nu en "bilaga till examensbevis", vars syfte är både att erkänna utbildning som fullgjorts utomlands och närmare beskriva den undervisning som fullföljts inom ramen för den huvudsakliga nationella läroplanen.

- ***Att utarbeta en gemensam europeisk mall för meritförteckningar, som kan användas på frivillig basis, och som kan underlätta rörligheten och tjäna som stöd i bedömningen av inhämtad kunskap, både av utbildningsanstalter och arbetsgivare.***

Europeiskt forum för tydlighet i kvalifikationer, i vilket medlemsstaterna deltar aktivt, är också en lämplig ram för diskussioner i detta ämne. I några fall har arbetsgrupper inrättats på nationell nivå. Förslaget till en europeisk meritförteckning har mottagits positivt, bland annat eftersom det skulle vara möjligt att där ange färdigheter som förvärvats inom icke-formella eller informella sammanhang.

"Bilagan till examensbevis" nämns också inom ramen för diskussionerna kring införandet av en europeisk meritförteckning.

- ***Att se till att alla skolor i unionen har tillgång till Internet och andra multimediala hjälpmedel före utgången av 2001, och att tillräckligt många lärare som behövs kan använda Internet och multimedia senast i slutet av 2002.***

Som uppföljning till toppmötena i Lissabon och i Feira vill alla EU-länder påskynda sin nationella politik vad gäller tillämpningen av IKT inom allmän och yrkesinriktad utbildning. Insatser planeras inom olika sektorer för att utbilda eller fortbilda lärare, till exempel via regionala utbildningscentrum, och man planerar bidrag till kostnader i samband med användning av IKT, anordnande av nationella forum om IKT i skola, inrättande av strukturer för forskning eller handledning inom IKT-stödd undervisning, samt bidrag till utarbetande av innehåll. Man kommer att utöka infrastruktur och utrustning och ibland ge en e-postadress till varje elev och varje lärare. Man genomför initiativ till förmån för mindre gynnade grupper som kan hamna vid sidan om datautvecklingen. Man uppmuntrar till partnerskap med forskningen samt utbildningsanstaltens snabba uppkoppling i nätverk .

BILAGA 2

Initiativ på gemenskapsnivå inom ramen för genomförandet av slutsatserna från Lissabon

I denna bilaga presenteras en sammanfattning av de viktigaste initiativen på gemenskapsnivå för att genomföra slutsatserna från Lissabon.

1. MEMORANDUM OM LIVSLÅNGT LÄRANDE

Ett memorandum om livslångt lärande⁸ lades fram för rådet (utbildning) under det franska ordförandeskapet (den 9 november).

Kommissionen har meddelat att den avser att få till stånd en omfattande debatt på alla nivåer kring detta memorandum och engagera alla aktörer som berörs av *livslångt lärande*. Detta memorandum ska utgöra en referenspunkt för utvecklingen av en övergripande strategi för livslångt lärande som en del i den europeiska samhällsmodellen och inom den samordnade sysselsättningsstrategin. Det kommer att utgöra en ram för att fastställa de nya grundläggande färdigheterna och för att utveckla en konsekvent strategi för utbildning och fortbildning som syftar till att främja ett aktivt medborgarskap, social integration, anställbarhet och anpassbarhet.

Detta memorandum kommer att diskuteras vid de två mötena i rådet (utbildning) under det svenska ordförandeskapet (12 februari och 28 maj 2001).

Beroende på hur arbetet fortskrider kan rådet (utbildningen) den 28 maj 2001 dra de första slutsatserna i debatten. Det svenska ordförandeskapet planerar att anordna flera konferenser för politiska beslutsfattare och sakkunniga där detta memorandum kommer att diskuteras.

Samrådsförfarandet bör vara avslutat under hösten 2001 genom att en rapport läggs fram för rådet under det belgiska ordförandeskapet.

2. E-LÄRANDE – ATT PLANERA MORGONDAGENS UTBILDNING

Den 24 maj 2000 antog kommissionen meddelandet "e-Lärande- Att planera morgondagens utbildning⁹" som ger konkret form åt handlingsplanen e-Europa inom allmän och yrkesinriktad utbildning. I initiativet föreslås insatser enligt fyra linjer:

- Tillgänglighet av infrastruktur av hög kvalitet till rimligt pris.
- Tillgång till utbildning och stödtjänster för lärare, utbildare och inlärare för att de fullt ut ska kunna delta i den pågående utvecklingen.
- Ett varierat utbud av innehåll och tjänster av hög kvalitet samt hållbara sätt att finansiera dem.

⁸ SEK(2000) 1832, 30.10.2000

⁹ KOM(2000) 318 slutlig, 24.5.2000

- Uppkoppling i nätverk av initiativ samt en bättre sammankoppling av insatser på alla nivåer.

Initiativet *e-Lärande* fick ett mycket positivt mottagande av utbildningsministrarna vid mötet i rådet (utbildning) den 8 juni och av stats- och regeringscheferna vid Europeiska rådets möte i Feira.

Kommissionen har för avsikt att under våren 2001 offentliggöra ett arbetsdokument om alla insatser på gemenskapsnivå som är avsedda att stödja detta initiativ. Konferenser om *e-Lärande* kommer att hållas under det franska och det svenska ordförandeskapet.

Kommissionen planerar att under våren 2001 lägga fram för rådet ett förslag till resolution om användningen av informations- och kommunikationsteknik inom allmän och yrkesinriktad utbildning. Dessutom planerar kommissionen att lägga fram en lägesrapport om genomförandet av initiativet *e-Lärande* för rådet (utbildning) i maj 2001 under det svenska ordförandeskapet.

3. ATT FRÄMJA RÖRLIGHET

Den 21 januari 2000 lade kommissionen fram en rekommendation beträffande rörlighet inom gemenskapen för studerande, personer som genomgår yrkesinriktad utbildning, unga volontärer, lärare och utbildare¹⁰. Syftet med förslaget är att undanröja de många hinder som alltför ofta ligger i vägen för rörligheten för dessa målgrupper. Vid mötet den 9 november 2000 fastställde rådet en gemensam ståndpunkt beträffande denna rekommendation. Handlingsplanen som rådet antog på initiativ av det franska ordförandeskapet utgör den praktiska kompletteringen till rekommendationen¹¹.

4. EUROPEISKA RAPPORTEN OM KVALITET I SKOLUNDERVISNING

*Europeiska rapporten om kvalitet i skolundervisningen*¹² utarbetades av kommissionens avdelningar i maj 2000. Den bygger på 16 kvalitetsindikatorer som valts ut i nära samarbete med en grupp sakkunniga som utsetts av utbildningsministrarna i 26 länder i Europa. Rapporten är en uppföljning av den uppgift som kommissionen fick vid konferensen för utbildningsministrarna i EU och kandidatländerna som hölls i Prag i juni 1998.

De 16 indikatorerna omfattar fyra områden: (1) uppnådd nivå, (2) studieframgång och övergång till högre studier, (3) bevakning av skolgången, (4) resurser och strukturer.

Rapporten lades fram för rådet (utbildning) under det portugisiska ordförandeskapet (den 8 juni 2000), och även för de europeiska utbildningsministrarna vid konferensen i Bukarest (den 18-20 juni 2000) där den blev mycket positivt mottagen.

¹⁰ KOM(1999) 708 slutlig, 21.1.2000

¹¹ Ännu inte offentliggjord

¹² Europeiska rapporten om kvaliteten i skolutbildningen, Europeiska kommissionen, maj 2000

Indikatorerna i första rapporten bör regelbundet utvecklas och uppdateras. Enligt uppgiften från konferensen i Bukarest kommer det området för rapporten att utvidgas till att omfatta all allmän och yrkesinriktad utbildning under hela livet.

Kommissionen har inrättat en grupp sakkunniga från de 35 länder som företrädades i Bukarest. Gruppen planerar att hålla sitt första möte i början av 2001. Vid mötet för de europeiska utbildningsministrarna i Riga i juni 2001 skulle kommissionen vilja lägga fram ett förslag till förteckning över de indikatorer som den vill ta med i den andra europeiska rapporten om kvalitet i allmän och yrkesinriktad utbildning under hela livet. Den andra rapporten beräknas offentliggöras år 2002.

5. ARBETET INOM UTVÄRDERING AV KVALITETEN I UTBILDNING

Rådet antog i september 1998 en rekommendation om europeiskt samarbete om kvalitetssäkring i högre utbildning¹³. Inom ramen för genomförandet av denna rekommendation har kommissionen infört ett europeiskt nätverk för kvalitetssäkring som församlar politiska beslutsfattare från utbildningsministerierna, utvärderingsorgan på nationell nivå samt företrädare för europeiska sammanslutningar som är verksamma inom högre utbildning.

Vad gäller skolundervisning antog rådet en gemensam ståndpunkt om förslaget till rekommendation om europeiskt samarbete om kvalitetssäkring i skolutbildningen¹⁴. I rekommendationen uppmanas medlemsstaterna bland annat att införa tydliga system för kvalitetssäkring och att uppmuntra till självutvärdering och extern utvärdering av skolor. Kommissionen å sin sida uppmanas att främja samarbete mellan skolorna och de nationella myndigheter som berörs av utvärderingen av skolor och främja deras uppkoppling i nätverk på europeisk nivå. Rekommendationen väntas bli antagen av Europaparlamentet och rådet under våren 2001.

6. EUROPEISKA ÅRET FÖR SPRÅK 2001

Beslutet om Europeiska året för språk 2001 antogs den 17 juli 2000¹⁵. Språkåret kommer att genomföras i nära samarbete med Europarådet. Detta initiativ har målsättningar på flera nivåer:

- Att göra medborgarna mer medvetna om vikten av Europeiska unionens språkliga och kulturella mångfald,
- att uppmuntra till flerspråkighet och språkinläring under hela livet,
- att uppmärksamma en så bred publik som möjligt på fördelarna med kunskaper i flera språk, som en väsentlig del i individernas personliga och yrkesrelaterade utveckling, för en förståelse mellan kulturerna, för ett fullt utnyttjande av de rättigheter som EU-medborgarskapet innebär och för en förbättring av de ekonomiska och sociala möjligheterna i företagen och i hela samhället.

¹³ EGT L 270, 7.10.1998

¹⁴ KOM(1999) 709 slutlig, 24.1.2000

¹⁵ EGT L 232, 14.9.2000

Invigningskonferensen för Europeiska året för språk kommer att äga rum den 18-20 februari 2001 i Lund inom ramen för det svenska ordförandeskapet.

7. SAMORDNING AV SYSSELSÄTTNINGSPOLITIKEN - LUXEMBURGPROCESSEN

Vid Europeiska rådets möte i Lissabon fastställdes full sysselsättning som ett övergripande långsiktigt mål för den nya europeiska ekonomin. På grundval av detta har kommissionen riktat in Luxemburgprocessen ytterligare mot Lissabonmålen via sysselsättningsriktlinjerna för 2001 som godkändes vid Europeiska rådets möte i Nice. I de nya riktlinjerna bibehålls de ursprungliga fyra pelarna (anställbarhet, företaganda, anpassbarhet och lika möjligheter) och två nya övergripande frågor tillkommer, nämligen arbetsmarknadsparternas roll och livslångt lärande. Dessa frågor har på så sätt blivit väsentliga delar i sysselsättningsstrategin. Dessutom utgör indikatorerna för livslångt lärande en viktig del av den kvantitativa rapporteringen inom den gemensamma sysselsättningsrapport som årligen framställs inom ramen för Luxemburgprocessen, samt i den sammanfattningsrapport som efterlyses i slutsatserna från Lissabon. Dessa indikatorer gäller utgifter för utbildning, ungdomar som alltför tidigt lämnar skolan, e-lärande och deltagande i vuxenutbildning.

Det viktigaste ekonomiska instrumentet för att stödja gemenskapens anställnings- och socialpolitik är Europeiska socialfonden och ett av de fem områden som prioriteras där är livslångt lärande.

8. UTARBETANDE AV INDIKATORER FÖR LIVSLÅNGT LÄRANDE OCH FÖR INFORMATIONSSAMHÄLLET

Kommissionen har inlett en rad insatser för utarbetandet av relevanta statistiska indikatorer för att övervaka framstegen mot livslångt lärande och kunskapssamhället. I februari 2000 inrättade Eurostat en arbetsgrupp för mätning av livslångt lärande med deltagande av andra generaldirektorat vid kommissionen, EU-organ och nätverk samt medlemsstaterna, OECD och Unesco. Slutrapporten väntas komma i februari 2001 och kommer att innehålla rekommendationer för framtida arbete med de statistiska aspekterna i livslångt lärande. Ett seminarium om "att mäta livslångt lärande" kommer att hållas den 28-29 juni 2001 med deltagande av leverantörer, producenter och användare av statistik samt forskare. Seminariet ingår i den strukturerade debatten om Memorandum om livslångt lärande.

9. FTU: ATT FRÄMJA UNGDOMARNAS INTRESSE FÖR NATURVETENSKAPLIGA ÄMNEN

I januari 2000 antog kommissionen meddelandet ""Mot ett europeiskt område för forskningsverksamhet"(KOM(2000) 6 slutlig) där man bland annat föreslår att främja ungdomarnas intresse för forskning och yrken inom naturvetenskap. Kommissionen utgår från konstaterandet att 25-50 % av den ekonomiska tillväxten grundar sig på forskning och teknik, och att man i alla EU-länder observerar en tydlig brist på intresse för naturvetenskapliga studier bland ungdomar. Man föreslår en bättre samordning av de nationella insatserna för att göra ungdomarna uppmärksamma på dessa ämnesområden.

I ett andra meddelande om "Genomförandet av ett europeiskt område för forskningsverksamhet: Riktlinjer för unionens åtgärder inom forskning" som antogs i

oktober 2000 (KOM(2000)612 slutlig) bekräftar kommissionen att den kommer att ta initiativ för att stödja utbildningen av ungdomar i naturvetenskapliga ämnen i nästa ramprogram som läggs fram i februari 2001.

10. UTARBETANDE AV DEN SAMMANFATTANDE RAPPORTEN FÖR EUROPEISKA RÅDETS MÖTE I STOCKHOLM

Den 27 september antog kommissionen ett meddelande om de strukturella indikatorer¹⁶ som den planerar att använda i den sammanfattande rapporten till Europeiska rådets möte i Stockholm. Vad gäller allmän och yrkesinriktad utbildning har man valt ut tre indikatorer: offentliga utgifter för utbildning, vuxnas deltagande i allmän och yrkesinriktad utbildning och andelen unga som alltför tidigt lämnar skolan och inte fortsätter med någon som helst utbildning. En fjärde indikator ska utarbetas som gäller skolornas uppkoppling till Internet.

¹⁶ KOM(2000) 594 slutlig, 27.9.2000